

ZLATKO SVIBEN, REDITELJ

Potrebne su nam predstave poput „Zločina i kazne“

Zlatko Sviben je reditelj izuzetne stvaralačke svežine i jedinstvene pozorišne poetike, čija respektabilna karijera traje duže od tri decenije

- Dostojevski se bavi velikim temama, poput slobode, boga, antihrista i o njima je pisao iz sopstvene nutrine, a ne iz moralizma, nekakve velike filozofije. On je pobornik slobode, koji kaže da ako postoji sloboda, onda je nužno da postoji i zlo, odnosno slobodni smo i kada prihvatamo zlo - kaže ugledni reditelj Zlatko Sviben, koji je više puta proglašavan za najboljeg reditelja u Hrvatskoj, čije su predstave takođe proglašavane za najbolje na pozorišnoj sceni Hrvatske.

- Roman „Zločin i kazna“ ne bih nazvao filozofskim, a nije ni kriminalistički, jer znamo ko je ubica, i ja ga doživljam kao neku vrstu unutrašnjeg proživljavanja dileme - Da li ja imam pravo na to ili nemam, a onda shvatim da nemam. Raskolnikov je hteo da ubije Aljonu Ivanovnu, ali ubio je i Lizavetu i to ga je stalno proganjalo, pita se - Zašto se to dogodilo? Upravo je to ono što me je kao reditelja zanimalo u tom velikom delu - kaže Sviben, reditelj izuzetne stvaralačke svežine i jedinstvene pozorišne poetike, čija respektabilna karijera traje duže od tri decenije.

Posvećenik pozorišnoj umetnosti, u svojim delima analitičan, temeljan, veoma moderan, a publici jasan, rođen je u Zagrebu 1954. godine. Diplomirao je pozorišnu režiju na Fakultetu dranskih umetnosti u Beogradu, bio angažovan u pozorištima u Rijeci, Dubrovniku, Splitu, Zadru, Osijeku, Zagrebu, Skoplju, Bitolju, Zenici, Tuzli, Sarajevu, Nišu, Leskovcu, Beogradu, Vršcu, Novom Sadu, Subotici...Njegove predstave nagrađivane su na međunarodnim festivalima, trostruki je dobitnik najprestižnije nagrade u Hrvatskoj - Nagrade hrvatskog glu-

mišta i to 2002. godine za predstavu „Večeras se improvizira“ (HNK Zagreb), a 2005. i 2012. za „Sirana“ i „Unterštat“ u izvođenju HNK Osijek. Osim režije, bavi se dramaturgijom, piše pozorišne eseje, a nedavno se vratio pedagoškom radu na Umetničkoj akademiji u Osijeku.

Sudeći po nagradama, posebno nagradi Hrvatskog glumišta, reklo bi se da ste veoma traženi?

- Tu nagradu dobijam treći put, ali veoma retko radim u Zagrebu - radio sam svega dva ili tri puta. Iako sam rođen u Zagrebu, ja sam provincijski reditelj, ali to je duga i komplikovana priča o ljubijima i mogo čemu još. Ipak, drago mi je što smo za predstavu „Unterštat“, osiječkog pozorišta, dobili nagradu. Ta predstava je za dva meseca bila na velikim festivalima - na Marulićevim danima u Splitu, Festivalu malih scena u Rijeci, na Sterijinom pozorju, Dubrovačkim letnjim igrama...Retko se dešava da jedna predstava gostuje na svim festivalima i da baš tako bude zapažena.

Kako sagledavate pozorišni trenutak u regionu?

- Stasala je generacija novih reditelja koji idu ka onoj vrsti tetra koja nije estetizantna, već direktno ide ka društvenoj akciji, sa kompletnim postdramskim trendom

u kome nije važan lik, nije nužna klasična dramaturgija...To postoji i to je legitimno. No, smatram da još uvek postoje potrebe za predstavama kao što je „Zločin i kazna“, jer su one potrebne i pozorišnim umetnicima i publici. Pozicija teatra je danas drugačija. Primera radi, danas u Osijeku, predstave počinju u šest sati, a kada je taj teatar osnovan 1907. godine, kao drugi u Hrvatskoj posle HNK u Zagrebu, predstave su počinjale u pola devet i trajale do dvanaest. Mislim da je sasvim normalno da predstave traju tri ili četiri sata. Danas je trend da predstave traju kraće, a da one duže imaju pauze nakon sat i po... To je tendencija brze zanimljivosti, odnosno potrošačke zanimljivosti, ali teatar ne bi trebalo do kraja da krene tim putem, jer mi nemamo pozorišnu industriju kao što je Brodvej, nego su naša pozorišta dotirana od lokalnih samouprava i države i zbog toga sebi možemo da dozvolimo da nam predstave traju duže, jer će ljudi nešto od toga dobiti.

Je li legitimno i to da deo gledališta napusti predstavu, kako što se to sinoć dogodilo nakon pauze?

- Naravno da jeste. Moram da kažem da stotinak ljudi, koji su sedeli levo i desno u sali, nisu dobro videli šta se dešava na sceni, pa smo ih premeštali. To je bio tehnički problem koji smo pokušali da reši-

Umesto Frljića

- Ja sam „uskočio“ u projekat „Zločin i kazna“. Uopšte nisam bio predviđen da budem reditelj te predstave, nego je bio angažovan Oliver Frljić, ali kasnije je nastao nesporazum, pa je uprava pozorišta tražila novog reditelja. Pozvali su me i ponudili da uradim dramatizaciju, što sam učinio, tako da sam „uskočio“ u ceo projekat - svedoči Zlatko Sviben.

GRADSKO DRAMSKO KAZALIŠTE GAVELLA ZAGREB

Kroz patnju do pročišćenja

Zlatko Sviben, reditelj: To je pesnički rad na delu, dramatisacija koja se zove pijani proces. Koristio sam sva lica iz dela F.M. Dostojevskog uz klasičnu dramatisaciju iz tridesetih godina. Gavela ima velike kapacitete, pa imamo i dve podele. Jednom izvođenju prisustvovalo je nekoliko Ruskinja, koje, čini se, i tekst znaju napamet. Rekle su da je to rukopis i scenografija Dostojevskog. Da, jeste. Jedna od njih rekla mi je i da nikada nije gledala pesmu u dramatisaciji, jer se ona uvek izbacuje. To joj je bilo posebno drago i zanimljivo. U Rusiji čak postoji i mjuzikl „Zločin i kazna“.

Franjo Dijak kao Raskoljnikov/ Rodion Romanovič: Ceo dan smo provodili rađajući, mnogo smo razgovarali, izmišljali nešto novo, pa ispočetka. Već sam jednom ranije radio ovu predstavu, ali drugačije, intimnije, bez toliko likova, muvanja, muzike. Ova predstava sada za mene predstavlja stepenicu više, dodatnu igračku.

Bojan Munjin, selektor: U ovoj predstavi ima uvređenih i povređenih, ima misli Dostojevskog, Rusije, Raskoljnikovih moralnih pitanja. Ipak, sve se na kraju kroz muziku i dramu fokusira na priznanje. Vama je očito važno priznanje.

Zlatko Sviben, reditelj: Važno nam je priznanje, jer i Dostojevskom je. On veruje da čovek treba da pati, da prihvatanjem dolazi do pročišćenja. Ne znamo do kraja da li se zaista pokajao, ali znamo da mu je došla Sonja, da je odslužio osam godina, što je za današnje vreme malo za dvostruko ili trostruko ubistvo, zavisi kako se posmatra. Medjutim, u Rusiji je tada pro-radio sistem porote i tužioci su pstepeno odustajali od njegove krivice, misleći da je reč o pomračenju uma. Eto, tada se vero-

valo da je to bio trenutak u kome je pogrešio i da ima pravo da kroz patnju dođe do pročišćenja. Patnja kao nužnost je uvek prisutna kod Dostojevskog. On kaže da je tu razlika između zapada i Rusije. Kada na zapadu neko nešto loše uradi i osećanja i ponašanje mu nisu usklađeni. Kod Rusa je jedna ista stvar i spolja i iznutra. Ruski čovek ne može biti licemeran. Smatrao je da će zato zapad propasti – jer jednu stvar radi, a drugu misli.

Ozren Grabarić, kao Porfirij Petrovič: Ova igra reči „vi ste ubio...“ je proizašla iz Zlatkove dramatisacije i u prvi mah mi se činilo kao veoma čudno i nije mi bilo jasno zašto nije intervenisao i malo izmenio taj deo teksta. Što sam sam se više bavio tim i usvajao tekst, to mi je postajalo zanimljivije. Pri tom, to mi je bila jedinstvena prilika da govorim na taj način. Shvatio sam da taj arhaični govor sam po sebi u nekoj meri stvara lice, odnosno karakter, govori o njemu. Igranje sa „vi, ti“ je vrlo verno onome što sam dobio na prvo čitanje. Mislio sam da može nešto značiti onome ko sluša. Bar se zapitati zašto i potražiti odgovor. Tako može pronaći još i više o karakteru.

Siniša Ružić, kao Lužin/ Pjotr Petrovič/ Ilja Petrovič Poroh/ Kočijaš: Svaki glumac bi trebalo da može da igra više uloga. U jednom trenutku nismo imali dovoljno glumaca u pozorištu, zbog paralelnih podela. Činilo nam se bolje da

neko od glumaca koji već rade na predstavi urade to što je potrebno, nego da uzimamo nekog novog. Onda smo došli do rešenja da se najrazličitiji likovi počinju preklapati. Naišao sam na kritiku ruske publike koja mi je zamerila da sam previše negativno predstavio Lužina i da smo potpuno zanemarili propast plemstva i nismo dovoljno istakli značaj oficirskog razreda.

Nela Kocsis, kao Sofja Semjonovna Marmeladov(ova): Bilo je lepih trenutaka tokom rada i suza i smeha. Veoma je teško raditi ovakav komad, postaviti priču koja je igrana hiljadu puta, a biti originalan, drugačiji, izvući nešto novo. Mislim da smo to uspeali ovaj put – prikazali smo Dostojevskog na drugačiji način. Ja sam imala dosta patnje sa svojim likom, jer je vrlo šturo i papirnato napravljen. U prvom delu svi pričaju samo o Sofiji. Ko se onda sme lako pojaviti, nakon što je o njemu sve rečeno. I dijalozi su šturo napisani, a ona kroz njih mora pokazati i da je religiozna i slaba, jaka, malo pomaknuta, drugačija, neobična...dakle, puno zadataka za malo vremena. Još uvek istražujem dok igram ovu predstavu. Večeras sam radila na njenoj neobičnosti, infantilnosti. Rad na nekim ulogama se ne završi nikada, a ovo je jedna od takvih.

Slobodan Savić, novinar Televizije Beograd: Svi znamo koliko je kompleksno postaviti na scenu Dostojevskog, svejed-

no koje delo. Imam utisak da ste želeli da zahvatite što je više moguće od romana, od Dostojevskog. On ima najmanje tri ili četiri toka...to je priča o iskupljenju kroz patnju, o poniženima i uvređenima, koja je dosta izražena u večeras viđenoj postavi.

Miki Radonjić, pomoćnik direktora Sterijinog pozorja: Sve čestitke ekipi koja radi ovaj festival, jedan od najznačajnijih u regiji, jedan od tri najbolja u Srbiji. I sam radim realizaciju jednog velikog festivala, pa znam koliko je to teško. Kada je reč o ovoj predstavi, evo šta mislim... Ima nekih predstava u kojima smo fascinirani detaljima, ali onda celina ne funkcioniše dobro. Na sreću, ovde nije tako. Detalji fasciniraju, a celima je briljantna. Bilo je ovde reči čega sve ima u romanu- filozofije, odnosa prema religije, socijalne drame... ali ovo je pozorišna predstava. Nemoguće je jedan od najznačajnijih romana u istoriji svetske književnosti smestiti u tri ili četiri sata na scenu. Naravno da ima i žanrovskih poigravanja i ironijskog otklona prema romanu, nemoguće je drugačije. Ovde ima i socijalne drame i psihološkog triler i melodrame. Fascinira na koji je način isceniran i prvi i dugi i treći plan. Toliko dobro da sam se malopre našalio da mi se učinilo da je Zlatko režirao i nešto tamo na službenom ulazu u pozorište. Ta dubina je fascinantna, kao i glumački ansambl koji je odigrao fenomenalno.

Ana Milošević

mo. No, moguće je da su ljudi odlazili i iz drugih razloga - da se nekom od njih predstava nije dopala.

Poslednjih nekoliko godina učestalo se govori o jugoslovenskom kulturnom prostoru. Da li on postoji?

- Sigurno da postoji, ali on ne mora da bude jedinstven. Nije bio jedinstven ni kada je postojala Jugoslavija, ni u političkom, pa ni u tetarskom smislu. Ja sam dolazio na Sterijino pozorje sa pozorištima iz

Leksovcu, Rijeke, Zenice...To su bili provincijski teatri u odnosu na teatre iz Slovenije ili Beograda. Ni tamo nije bio baš jedinstven takmičarski prostor, ali bilo je zanimljivo. Sa jedinstvom ili bez njega, saradnja je nužna i važno je da se gledamo. Bitef je postojao nekad da bismo videli šta radi neko drugi, a danas je još važnije da, kao dobre komšije, sarađujemo i informišemo se o onome šta ko radi u umetnosti.

Da li planirate da radite nešto

ново?

- Vratio sam se na Umetničku akademiju u Osijeku i radim sa studentima. Pripremam malu predstavu „Partija remija“, koju sam davno režirao u Makedoniji, a sada je radim sa dvoje starijih hrvatskih glumaca Brankom Cvetković i Žarkom Potočnjakom. Planiram da uradim i jednu veću predstavu, najverovatnije „Popaja“.

Ima li naznaka da ćete sarađivati sa pozorištima iz Srbije?

- Nema, a nekad sam radio...

Zašto?

- Ne znam. Zaboravili su me. Dugo nisam radio u pozorištima Srbije, a osamdesetih godina režirao sam u Subotici, Novom Sadu, Beogradskom dramskom pozorištu, Nišu...

Ima li poziva da režirate u Srbiji?

- Nema, ali zovite me, nemam ništa protiv. Pitajte upravnika.

N.K.

FRANJO DIJAK (Rakoljnikov, Radion Romanović)

Pozorište je život

Nakon ovih naših „veselih“ devedesetih, jenjavaju tenzije i trebalo bi što više da sarađujemo, kaže Franjo Dijak

Nije vam prvi put da igrate Raskoljnikova. Da li se i koliko vaš odnos prema njegovom liku promenio u odnosu na prethodno iskustvo?

- Sigurno je da se mnogo toga menja, a opet i ne menja se. Raskoljnikova sam igrao pre 10 godina i sada mogu da kažem da smo tada u ovom liku, što se mene tiče, nešto načeli. Igrali smo tu predstavu par godina, a kada smo je prestali igrati meni je nešto falilo. Ne znam tačno kako bih opisao to osećanje. I onda, kada mi se ukazala ova šansa, to mi je bilo nekako super baš zbog tih nekoliko stvari za koje mislim da ih pre 10 godina nisam u potpunosti skužio. Zbog tih nekih skrivenih slojeva njegove ličnosti imam utisak da bih Raskoljnikova mogao igrati i osam puta. Preterujem, naravno. Ali, kad bih ga igrao do kraja života, čini mi se, uvek bih otkrio nešto novo.

Da li se u Hrvatskoj nešto menja u odnosu na teatar i kulturu uopšte?

- Na to mogu da vam odgovorim vrlo kratko i jednostavno. Ja tu politiku uopšte ne razumem, ništa ja tu ne shvatam, to je meni sve katastrofa. Što se tiče nas umetnika u Hrvatskoj, živimo nekako, plaćamo račune, hranimo familiju. Sa te strane smo sigurno privilegovani u odnosu na neka druga zanimanja.

Da li je privilegija biti stalni

član ansambla u „Gavelli“, u teatru koji se bavi ozbiljnim produkcijama?

- Zaista je privilegija. Kod nas u „Gavelli“, u principu se rade, uglavnom, velike ansambl predstave. Ima i nekih malih komada, sa četiri ili pet lica. Za te predstave smo koristili foaje pozorišta kao malu scenu. Imam zaista privilegiju i sreću da radim u pozorištu koje ima tradiciju, u kome se rade ozbiljne, velike predstave koje su za svakog glumca poseban izazov.

Puno radite i na filmu. Da li ste trenutno angažovani na nekom novom filmskom projektu?

- Radim puno i na filmu i to je takođe za mene značajno iskustvo. Sada baš spremam jedan novi u produkciji hrvatske televizije. Znači, naša televizija konačno je počela da proizvodi nešto vlastito, da ne

kupuje samo stvari spolja. Radimo jedan mali, intimistički film u tom tv formatu, u trajanju od nekih 60 minuta. Mene lično u njemu nešto strašno podseća na Čehova. Scenario je napisao Tomislav Zajec, mladi pisac koji je već sada veliki. Ima tu nešto posebno. Kako bih to najjednostavnije rekao? Kratke su rečenice, a puno toga je ispod. Eto, zato me podseća na Čehova. Zaista mi se dopada ta intimna priča i raduje me rad na ovom filmu.

Šta biste, da ste umogućnosti, danas menjali u teatru?

- Skoro ništa, a skoro sve. Ljude sigurno ne bih menjao. Menjao bih, recimo, cene ulaznica. One su previsoke u odnosu na standard. Sve se plaća po petsto puta. Jednom kroz porez, drugi put kroz ulaznicu...i tako redom. U svemu tome, ohrabruje činjenica da igramo puno

predstava na koje dolaze mladi ljudi. Dobro je što u Zagrebu imamo „Exit“, pozorišni festival, što imamo Zagrebačko kazalište mladih. Pozorišta posećuje puno srednjoškolaca i to ohrabruje. Vodimo računa da na repertoaru uvek ima predstava koje privlače pažnju mladih, tako da sa te strane, pozorište, bar se meni tako čini, ne treba da brine. Preživeće ono sva dešavanja, možda ne u ovom obliku, ali taj nivo energije, emocija, koji se manifestuje kroz reč i pokret na sceni koji je ustvari život, ništa neće moći da zameni. Taj život koji se u pozorištu prepoznaje, a koji je svuda oko nas, pa i na nekoj cesti, gde se doduše ne plaćaju ulaznice, ništa neće moći da zameni.

Ima li u Hrvatskoj mladih pisaca i reditelja koji donose nešto novo u teatar?

- Ima. Na primer, moja deca su mala i oni su drugačiji od mene kada sam bio u tom istom uzrastu. Oni su pametni, brži u svemu što rade i govore. Tako i svaka generacija pisaca i reditelja donese neke nove ideje u teatar i to je dobro. Gledam neke stare kolege, glumačke bardove kako uspevaju da se prilagode tim novim tendencijama u pozorištu i to me fascinira. Prosto je sjajno kako to rade i kako ostaju mladi duhom.

Bili ste već angažovani u koprodukcijama projektima u regionu. Da li bi takvih projekata trebalo da bude više?

- Toga bi apsolutno trebalo da bude više i čini mi se da se ide ka tome. Nakon ovih naših „veselih“ devedesetih, jenjavaju tenzije i trebalo bi što više da sarađujemo.

V. Tucović

NELA KOCSIS (Sofja Semjonovna Marmeladova)

Klasika – temelj modernog

-Žena još uvek drži celu porodicu na svojim plećima i odgovorna je i dalje za većinu poteza muškarca koji napredovanjem u društvu i poslu lakše izdržava porodicu i omogućava joj bolji položaj na društvenoj lestvici, kaže između ostalog, Nela Kocsis

Po mišljenju mnogih u Srbiji, malo smo zapostavili klasike. Kakva je situacija u hrvatskim pozorištima?

-U Hrvatskoj se dosta igra klasika i pozorišta je baš neguju. Kad kažemo klasika, tu podrazumevam lektiru, koja je još uvek obavezna u školama a to znači i dosta publike na takvim predstavama. Još uvek se u porodicama neguje tradicija da se deca usmeravaju u pozorišta. Ako je klasika na repertoaru dolazi dosta dece i jednostavno, takvim stavom negujemo, a i obrazujemo novu publiku. Naravno okrećemo se i modernim izrazima, prate se svi pozorišni trendovi. Deca danas odrastaju vrlo brzo, "na internetu", i moramo pratiti trendove da današnjim klincima ne budemo dosadni sa starim temama. Tako da malo radimo i lakše i brže komade. Međutim, potrebno je igrati klasiku, jer su to koreni i počeci pozorišta. Klasika je stvarala najbriljantnije likove. Pa temelj književnosti, a i glume, su klasični književnici.

"Zločin i kazna" je srednjoškolska lektira, i večeras je sala pozorišta bila prepuna srednjoškolaca koji još nisu obrađivali ovo delo, a mnogi ga nisu još ni pročitali. Da li su ovim kazivanjem uspeali da spoznaju delo?

-Pretpremijerno izvođenje komada imali smo pred učenicima riječke gimnazije i bili smo u prilici sa njima razgovarati nakon predstave za okruglim stolom. I mi smo se baš to pitali, da li su nas razumeli, jer oni nisu starija publika, koja je gledala neka izvođenja i čitala roman. Ti mladi ljudi su imali dosta pitanja. U početku im nije bilo jasno zašto je Raskolnikov u Sibiru,

pa smo morali da im razjasnimo da je početak njegovo sećanje na odsluženje kazne. Da on počinda prepričava priču šta se sve desilo i da mu se tada pojavljuje Svidrigajlov, koji je njegov alter ego, koji ga ponovo i ponovo vraća na sve događaje. Tako naš Raskolnikov sve vreme robijanja u glavi vrti tu priču, da li je dobro postupio ili ne, jer mu se malo po malo pojavi Svidrigajlov u snu koji ga tera na razmišljanje i promišljanje o zločinu. Ovo je jedno kompleksno delo i mislim da ga je teško shvatiti iz predstave ukoliko niste pročitali roman.

I u ovom komadu je dominantna uloga žene koja svom muškarcu čini najveću podršku i koja mu je glavni oslonac. Ima li još uvek takvih primera gde je glavni stub muškarcu žena?

-Stvari se menjaju. Da li na bolje ili na gore videćemo. Postavlja se i pitanje da li su žene koje ostaju u brakovima spretnije ili ne. Ili su srećnije ili nesrećnije

ma, ili sva četiri ćoška kuće i i po mom mišljenju žena je i dalje odgovorna za većinu poteza muškarca koji napredovanjem u društvu i u poslu lakše izdržava porodicu i omogućava joj bolji položaj na društvenoj lestvici. Žena jeste i dalje motor koji pokreće sve to.

Situacija u kulturi u Srbiji nije najbolja i malo se ulaže u nju. Kakva je situacija u Hrvatskoj?

- Kod nas u kulturi još ima novca. Naravno, ima i promašenih investicija, komada u koje se uloži dosta novca, pa iako je ekipa sjajna, to ipak ne bude ono pravo. S druge strane ima i onih primera gde se sa manje novca i malo lošijom produkcijom prave sjajna ostvarenja. Tu nema pravila. Ali činjenica je da se u Hrvatskoj ulaže u kulturu, da se prave sjajni komadi i da se publici daje ono što zaslužuje.

B. Damjanović

kad se odvajaju od svojih supruge, koje imaju sopstveni posao i same zarađuju za sebe i svoju decu, jer skoro devedeset odsto razvedenih žena su samohrane majke. Iskreno živim, u tim starijim vremenima gde žena drži celu porodicu na svojim plećima

Dušan Spasojević, mladi poznati srpski dramski pisac, redovan je gost Jugoslovenskog pozorišnog festivala. Kao student je bio saradnik Biltene, kasnije i dobitnik Ardaliona. Zapravo, njegov komad „Odumiranje“ u režiji Egon Savina, a u izvođenju Ateljea 212 osvojio je tri Ardaliona na XII Festivalu, 2007. godine, za najbolju predstavu, žensku i najbolju epizodnu ulogu.

Reč kritike

Zločin i kazna, u režiji i dramaturškoj adaptaciji Zlatka Svibena, komplikovan je pozorišni mehanizam koji srčano izlazi na crtu činjenici da je reč o naslovu koji je postavljan mnogo puta, u različitim oblicima. I nema nikakve sumnje da će svako ko predstavu pogleda sve naredne inscenacije porediti sa ovom koju je ponudilo Kazalište Gavelle, ako ništa drugo onda zbog toga što je Svibenova verzija lišena svake patetike a opet veoma pristupačna najširem krugu publike. Ceniće je ljubitelji pozorišta (posebno oni koji od

teatra ne očekuju provokaciju), voleće je obožavaoci melodrame (život i smrt Katerine Ivanovne Marmeladove predstava je za sebe, i to odlična), a školarci će je prosto obožavati. Tu i tamo moraće preko Interneta malo da se informišu oko detalja (filozofskih), ali uglavnom mogu i da ne čitaju Dostojevskog. Ako je do događajnosti, zagrebačka predstava u celosti nudi narativ uzbudljive detektivske priče. Prostor u koji je smeštena radnja izuzetno je dramaturški funkcionalan, ne samo zbog toga što pokretanje kulisa adekvatno pra-

ti pretapanja prizora, već zbog mnoštva detalja. Scenografija je prekrivena autentičnim rukopisom samog pisca, tu je i „tabla“ sa njegovim prezimenom koje je (igrom slučaja) ispisano i ćirilničnim i latinličnim pismom, a sve vreme je prisutan stan ubijenih ųrtava, stare lihvarke i njene trudne sestre, pust i mračan, kao neprestano podsećanje na zločin koji je počinjen i koji se moralno ne može opravdati ni na koji naćin. Pored neosporno hrabre ideje da se ovo ųtivo iz velike literature postavi ųto je integralnije moguće, a bez ulagi-

vanja (pojedini momenti reųeni su ćak na nivou mjuzikla, dopadalo se to nekom ili ne) vaųno je reći da su glumaćki nastupi, svi od reda, na visini poverenog zadatka. Međutim, bez obzira na brzopoteznu scensku montaųu, veųto poigravanje sa svetlom ili povremene promene ųanra, Zloćin i kazna iz Gavelle, suųtinski, ostaje u domenu proverenog repertoarskog pozoriųta, onog koje igra na sigurno. To ne mora neophodno da bude minus, ali kada ton predstave u velikoj meri nalikuje romanu, a ne drami, nije ni plus.

REĆ PUBLIKE

Ovo nam nedostaje!!!

Zorica Đ. novinar:

- Sve je odlično. Oduųevljena sam. Reųija, scenografija, kostimi, muzika, gluma, sve je odlično. Prava velika predstava, kompleksna i sloųena, a ipak tako pitka i lagana. Ovo je bilo uųivanje!

Vladimir Nikolić, student:

- Klasika, raskoų.... scenografija....puna scena... Odlično! Ceo roman isprićan na vrlo lak naćin, vrlo razumljiv. Ovo je pozoriųte kakvo nam nedostaje, koje nas vraća pravim vrednostima, koje nas edukuje. Svaka ćast celoj ekipi na trudu i radu, isplatilo se.

Nada T. novinar:

- Konaćno prava predstava na festivalu. Uųivanje je gledati ovakvo izvođenje jednog komada. Iako dugo traje, to nisam ose-

tila. Sve je bilo perfektno od kostima do glume i reųije. Festival je tek poćeo ovom predstavom.

Bojan Rakić, ekonomista:

- Mislim da je aplauz publike većeras sve rekao. Dugo na JPF-u ćekamo ovakvu predstavu, a joų je klasika u pitanju, i konaćno smo je dobili. Bilo je uųivan-

je upijati svaki pokret, svaku reć i melodiju sa scene. Prava velika scenografija, bogata i raskoųna, a tek svetlo koje svaku scenu toli-ko istiće, da vam se ćini da sve to sanjate.

Rada Nikitović:

- Ovo je pozoriųte. Ovo je predstava u svakom smislu. Pra-

va predstava za festival. Oćarana sam svim ųto sam videla sa scene. Svaki element predstave raćen je do perfekcije. Mislim da smo ųeljni ovakvih komada, i da smo konaćno dobili baų ono ųto ųelimo na JPF-u. B.D.

Textil

MLADOST

OMLADINSKA
ZADRUGA

Jasmil

impol
Aluminium Industry
Impol • Seval

 UNITRAG d.o.o.

 -OLEKS-

PERICA MARTINOVIĆ (Lizaveta Ivanovna i Nastasja Petrovna)

Ubistvo je uvek aktuelno

- Moj lik Nastasje nije definisan do kraja kao Sonja i Katarina Ivanovna, ali ga se reditelj Zlatko Sviben nije hteo odreći, rekla nam je Perica Martionović

Večeras je u razgovorima posle predstave više učestvovala publika nego glavni akteri predstave a za glavnim stolom bila je samo jedna dama. To, naravno, ne znači da su ženski likovi bili manje značajni u ovom pozorišnom spektaklu.

-Ne naravno. Dva ženska lika Sonja i Lizaveta Ivanovna su takođe bile u prvom planu, one su dva nekako zaokružena lica a ja sam naravno bila radosna kada sam se videla u podeli. Volim raditi sa Zlatkom, uvek ima ugodnih iznenađenja. A ovde igram Nastasju Petrovnu koja je Raskoljnikovu neka vrsta domaćice, pa možda mu je nekad bila i ljubav ili ga voli i obožava i uvek mu je pri ruci, da li kao prijateljica, ili kao druga majka ili ljubavnica, to nismo želeli definisati u predstavi. Taj lik nema luk do kraja komada ali ga se

Zlatko nekako nije hteo odreći. Uz nju je uveo drugi lik, Lizavetu Ivanovnu koja je zapravo kolateralna žrtva, jer je ubijena slučajno. Niko to nije pomenuo ali ja verujem da se baš zbog nje i zbog duboke vere u Boga Raskoljnikov predao. U sceni čitanja Lazarevog uskrsnuća, on odlučuje da prizna Sonji svoj zločin. Taj greh koji nosi je zbog

nje a ne zbog babe za koju naš Živko sve vreme govori da je štetna, grozna i da je niko ne voli. Ali naravno ubiti čoveka, kada neko ima veru u Boga je strašan problem i to priznanje je samo zbog duboke vere u Boga. Svi imamo svoje viđenje, ja verujem u ovo.

Pretpostavljam da ste već igrali Dostojevskog, ima li aktuelizacije u ovom čitanju koje smo videli večeras?

-Naravno, i za vreme studija. Igrala sam Sonju nekad kad sam bila mlada. Mislim da Dostojevskog često treba raditi jer uvek ima nešto novo i zanimljivo. Pitanje ubistva, uopšte, to je osnovno pitanje, jeste li ubijanjem

jednog čoveka, ubili ceo svet?

Da li je to zaista aktuelno u vremenu u kojem je ljudski život postao najjeftiniji?

-Baš zato! Ma znaju oni šta rade! Mi nismo očekivali takvo interesovanje u Zagrebu, gde su nam dvorane prepune a karte se čekaju po dva meseca. Sada su nas molili da dnevno igramo dva termina. Inače, zbog naše scene ne može mnogo gledalaca da stane sa strane. I vaša scena je vrlo slična Gavelinoj. Nikakvih problema nismo imali za postavljanje scenografije, sve se neverovatno poklapalo. I imate divnu publiku. Sinoć sam uspela da pogledam somborsku predstavu i videla sam da imate rafiniranu publiku, koja voli i prati kazalište i to sam osetila i večeras u toku naše izvedbe. Hvala vam, baš smo uživali.

M.Petrović

U potrazi za Simovićevim Užicom

Gostovanje studenata iz Novog Sada na 18. Jugoslovenskom pozorišnom festivalu, završeno je juče programom „Sastanak sa scenom“ na maloj sceni užičkog pozorišta

Studenti prve godine Scenske arhitekture, tehnike i dizajna

sa Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu u sredu su, kao deo

studentskog zadatka, predstavili rezultate istraživanja zasnovanog na analizi dramskog teksta Ljubomira Simovića „Putujuće pozorište Šopalo-
vić“.

Proučavajući scenski karakter i dramski potencijal različitih javnih prostora Užica, studenti su kreirali mapu na kojoj su se našli mogući prostori radnje koje Simović opisuje u

svojoj drami. Zajednički obilazak odabranih prostora trajao je tri sata, a obuhvatio je ključne tačke u centralnom delu grada, uzbuđljiv i fizički naporan uspon kroz šumu Vujića brda, kao i čitav prostor ispod Starog grada i nekadašnji železnički tunel u blizini Centrale.

Studenti su svoje gostovanje na 18.JPF završili juče programom „Sastanak sa SCEN-om“ kojim su maturantima i ostalim zainteresovanim Užičanima predstavili programe osnovnih studija scenskog dizajna na Departmanu za arhitekturu i urbanizam Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu. Sala male scene NP Užice bila je puna zainteresovanih za scensku umetnost, tehniku, arhitekturu i produkciju.

S.V.

Foto: student Miroslav Živanov

O PREDSTAVI

(izvodi iz kritika)

... Autori su rasporili utrobu problema rasutog nasleđa i iz više uglova predstavili ogromne razmere posledica prodaje imovine i otuđivanja porodičnih imanja, koja su prodana Rusima, da bi dalje postala sredstva u sumnjivim trgovinama (dramaturg Stela Mišković, saradnik na tekstu Milena Lubarda-Marojević)...

U predstavi „Očevi su grad(ili)” potresno se govori i o posledicama preopterećenosti materijalnim vrednostima, zarazne pohlepe za novcem koja odvodi na puteve bez povratka. Na sceni se snažno istresaju lični doživljaji beskrajnog zaduživanja, muka zbog kupoprodaje neizgrađenih nekretnina i drugih nepromišljenih biznisa koji su likove odveli u ponore alkoholizma, kockanja, čak i samoubistva. Šta ostaje kada nestane sigurnost i neki pravac?

Samo praznina, vakuum ništavila, porazne ljuštore i ruševine onoga što je nekada bio život...

Ana Tasić (POLITIKA)

Referentan društveni okvir predstavlja ulazak stranog (mahom ruskog) kapitala u Crnu Goru, te svjetska ekonomska kriza koja mu je slijedila, ali akcenat je na intimnim, unutrašnjim proživljavanjima i emocijama koje prate događaje. U tekst predstave (dramaturškinja Stela Mišković, saradnica na tekstu Milena Lubarda-Marojević) umetnuti su i djelovi Njegoševih spjevova „Gorski vijenac“ i „Luča Mikrokozma“, te Čehovljevog „Višnjika“, čime je specifično iskustvo tranzicionih lomova u Crnoj Gori dodatno univerzalizovano, i protumačeno kroz jedan filozofski, vanvremenski diskurs.

Građa predstave ulančava se asocijativno, priče se nadovezuju jedna na drugu po principu toka svijesti, tečno i glatko. Tužne, potresne, humorom ili ironijom obojene scene artikulišu zajednički problem kojeg generišu kapitalistički sistem, finansijska kriza i mijenjanje ili pak propadanje osnovnih ljudskih vrijednosti, pri čemu se neprekidno potresno zadire u ono izloženo, ranjivo i povrijeđeno u čovjeku, tj. u suštinu ljudskosti same. Otvaraju se mnoga pitanja kroz mnogostruke vizure, bez pojednostavljivanja, pa se tako problematizuje hiper-materijalizovana kultura, pohlepa, površnost, te težnja da se novac stiče bez ikakvog truda i moralnih skrupula, ali ne sama potreba da se on ima; ukazuje se na korumpiranost vlasti, bahatost ruskih novobogataša, ali i na pasivno, nesolidarno društvo. Očevi i vrijednosti koje oni simbolizuju uzvišeno su naivni za današnjicu, ali ne ostavljaju se neupitnima, kao što ni batrganja potomaka među pokidanim nitima raspadnutog kapitalističkog sna ne vode nužno u praznine ništavila, nego imaju potencijal i da iscrtavaju neka nova oblića smisla. Kroz izbor da se temi priđe sa različitih strana i da se osvijetle mnogi aspekti, materijal uzet iz života geniozno je u ovoj postavci nadgrađen finom ironijom, koja spaja pesimizam saznanja sa višom vedrinom, i nosi potencijal razumijevanja totaliteta.

Maja Mrđenović (POBJEDA)

VEČERAS

CRNOGORSKO NARODNO POZORIŠTE

OČEVI SU GRAD(ILI)

Koncept i režija: Boris Liješević

Dramaturškinja: **Stela Mišković**
 Saradnica na tekstu: **Milena Lubarda Marojević**
 Kompozitor i autor teksta songova: **Aleksandar Kostić**
 Kostimografinja: **Ivanka Vana Prelević**
 Asistenti dramaturgije: **Ivana Dedić, Balša Poček**
 Asistent režije: **Idriz Đokaj**

Igraju:
Ana Vujošević **Nada Vukčević**
Dušan Kovačević **Olivera Vuković**
Dragan Račić **Petar Burić**
Emir Čatović **Radmila Božović**
Gorana Marković **Srđan Grahovac**
Gojko Burzanović **Stevan Radusinović**
Jadranka Mamić **Slobo Marunović**
Kristina Stevović **Slavko Kalezić**
Mišo Obradović **Zoran Vujović**
Momo Pićurić **Žaklina Oštir**

ENTECO
 engineering • technology • consulting

Piše: Zoran Jeremić

Po Rihterovoj skali duševnog potresa publike, sinoćnji udar jačine 4,86 stepeni bio je do sada najjači u zgradi na početku ulice Marije Mage Magazinović. Povređenih nema, spasilačka ekipa Popa Mitića sa kateringom i rakijom džudžovačom na vreme je reagovala.

Svedočim da su na Sveće Vrača porcije zadržale isti kvalitet masnoće, jer crkvena istorija i internisti užičke bolnice još uvek nisu dokazali da su Kozma i Damjan bili dijabetičari.

Primećeno je blago odsustvo demokrata i el-de-peovih odbornika na predstavi. Zli jezici kažu da su kao konstruk-

tivna opozicija karte ustupili naprednjacima i socijalistima kad su čuli da „Zločin i kazna“ zagrebačkog pozorišta „Gavella“ traje tri i po sata, pa su mislili da će umreti od dosade. Međutim, to političko ubistvo s predumišljajem nije uspeo, jer Rodiona Romanovića oduševljena publika pozdravila je ovacijama. Štaviše, u sveopštoj egzaltaciji pao je i predlog da se današnja sednica Gradske skupštine odloži i gavelovci pred odbornicima odigraju onu scenu pred odlazak u Sibir, sa ciljem da pokažu kako se pati po službenoj dužnosti.

Već čitam saopštenje el-de-peovaca u kojem tvrde da oni sa takvim insinuacijama autora festivalskog biltena nemaju ništa i da kao osvedočeni borci za zaštitu životinja ne dolaze na predstave zbog jarećih kožica na zidovima pozorišta.

- Ti si lud - kaže mi jedan prijatelj - nikad se nećeš zaposliti u neko javno preduzeće, nećeš biti viđen ni za Deponiju, ni za čistača univerzitetskog kruga u Krčagovu, ma ni komšija Militarov neće da te pogleda kao komunalnog policajca, čak

i ako konačno počneš da bacaš plastične pivske flaše u zeleni kontejner, doveka ćeš primati minimalac u Vestima.“

- Svako ima svoj Sibir - odgovorih s mirom kockarskog dužnika Fjodora Mihajloviča u Baden Badenu.

U kasnim večernjim satima na press konferenciji reditelj Zlatko Sviben podseti nas da su Rusi šampioni samopožrtvovanja. Bačuška ne zna zašto pati, ali domaćinski pati. To u sušičavu dekartovsku glavu zapadnjaka ne ulazi.

E, jeste našao kome će da priča o patnji!

Pa mi već dvadeset godina - nikako da se dogovorimo zbog koga patimo. Prvo su socijalisti, bivši komunisti, rekli da patimo zbog mrskog zapada i komunista, onda su demokrate rekly da patimo zbog socijalista i radikala, onda su druge demokrate rekly da patimo zbog prvih demokrata, onda su prve demokrate i socijalisti rekly da patimo zbog radikala i drugih demokrata, onda su radikali postali naprednjaci i zajedno sa socijalistima rekly da patimo zbog prvih demo-

krata, a sada druge demokrate kažu da više patimo zbog naprednjaka i socijalista nego zbog prvih demokrata. Kako da razumemo ovu patnjologiju kad ima Užičana u čijoj radnoj biografiju piše da su pripadali komunistima, socijalistima, prvim i drugim demokratama, naprednjacima i još ponekoj političkoj nijansi u cvetnom višepartijskom spektru!?

Naš predsednik reče Vladimiru Vladimiroviču Putinu nedavno u Moskvi, pozivajući se na narodnu mudrost, samo se budala ne menja. Tačno je to, ali narod mudroslovi i da vrana vrani oči ne vadi. Biće da je sazrelo vreme da Ljuba Simović napiše drugi deo „Užica sa vranama“, pa makar izdavač bio i SUBNOR.

Zlatko Sviben još reče da iz epiloga romana „Zločin i kazna“ ne znamo da li se Raskolnikov pokajao. Ma znamo, nego sporo putuje pošta iz Sibira.

A pitanje je i ima li kome u ovim ludim vremenima to da kaže, jer pravi paćenici uvek su na službenom putu.

OCENA PUBLIKE

Narodno pozorište Republike Srpske, Banja Luka	
KUHINJA	3,14
Bosansko narodno pozorište Zenica	
GREBANJE ILI KAKO SE UBILA MOJA BAKA	3,34
Narodno pozorište Sombor	
ČAROBNJAK	4,59
Gradsko dramsko kazalište Gavella Zagreb	
ZLOČIN I KAZNA	4,86

Mediji o Festivalu

U saradnji sa Agencijom „Zoom“ iz Užica ove godine najširoj publici dostupni su inserti iz takmičarskih predstava 18. Jugoslovenskog pozorišnog festivala i video zapisi razgovora posle izvođenja. Sve video vesti mogu se pogledati u fajlu NOVOSTI, VIDEO u gornjem desnom uglu zvanične web stranice Festivala <http://www.jp.f.uzickopozoriste.rs/>. Novi broj festivalskog biltena koji dočekuje publiku uoči svake predstave dostupan je na sajtu u PDF formatu već od 16 časova.

Najveće medijske kuće iz Srbije, Crne Gore i Hrvatske izvestile su o početku Festivala. Veliku medijsku pomoć ove godine pružaju i brojni regionalni i svi lokalni mediji. Radio televizija Srbije priprema posebnu hroniku posvećenu Festivalu koja je na programu 18. novembra. O tačnoj satnici blagovremeno ćemo obavestiti.

S.V.

Izdaje Savet XVIII Jugoslovenskog pozorišnog festivala Užice 2013.

Uređuje redakcijski odbor: Radojka Popović - urednik, Nenad Kovačević, Verica Tucović, Mirjana Petrović, Ana Milošević, Bogdan Damjanović, Zoran Jeremić, Slobodan Obradović.

Tiraž: 500 primeraka • štampa Grafos Užice